

Rapportage Veilig Thuis: de basis op orde

Datum

26 september 2016

Contact

Jan-Dirk Sprokkereef
Lieke Bruinooge

Inhoud

1 Veilig Thuis: de basis op orde	3
1.1 Context	3
1.2 Aanleiding Programma Veilig Thuis: de basis op orde	3
1.3 Aanpak tot aan september 2016.....	4
2 Beeld functioneren Veilig Thuis-organisaties	7
2.1 Samenvatting functioneren Veilig Thuis-organisaties	7
2.2 Wachtlijsten en zicht op veiligheid.....	8
2.3 Visie en positionering Veilig Thuis	12
2.4 Bestuurskracht.....	12
3 Aanvullende inzet	13
3.1 Kwaliteitskader Veilig Thuis: Zicht op veiligheid	13
3.2 Verbetering aanlevering politiemutaties huiselijk geweld.....	14
4 Plan van aanpak tot 1 januari 2017	15

1 *Veilig Thuis: de basis op orde*

1.1 Context

Het gevoel van veiligheid maakt een wezenlijk onderdeel uit van de mogelijkheid tot participatie in de samenleving. Het gaat hierbij om veiligheid in de zin van 'vrij zijn' van het risico op geweld uit huiselijke kring. Er moet voor iedereen in de thuissituatie – en als dat niet kan, elders – een veilige plek zijn. Dit recht is vastgelegd in de Wmo 2015 en de Jeugdwet.

Gemeenten waren al verantwoordelijk voor de aanpak van huiselijk geweld. Met de decentralisatie van de jeugdzorg naar gemeenten, waaronder de taken op het gebied van kindermishandeling, zijn gemeenten sinds 1 januari 2015 verantwoordelijk voor het tegengaan van geweld tegen volwassenen en kinderen. Gemeenten kunnen op deze manier een integrale aanpak voor (probleem)gezinnen effectueren: van preventie en vroegsignalering, via opvang en herstel naar nazorg en participatie. Slachtoffers van huiselijk geweld en kindermishandeling zijn gebaat bij een integrale aanpak. Dat is voor alle slachtoffers effectiever en efficiënter. Per 1 januari 2015 zijn daarom het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) en het Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG) samengevoegd tot één integraal advies- en meldpunt: Veilig Thuis, advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling.

Door in Veilig Thuis expertise op het gebied van kindermishandeling en expertise op het gebied van geweld in huiselijke kring samen te voegen ontstaat een bundeling van krachten. Veilig Thuis is het expertisecentrum voor alle vormen van verwaarlozing, mishandeling en geweld in afhankelijkheidsrelaties. Veilig Thuis beschikt ook over expertise op het gebied van ouderenmishandeling, financiële uitbuiting, eegerelateerd geweld, genitale verminking, huwelijksdwang en seksueel misbruik. Dat is waar alle Veilig Thuis-organisaties naar toe werken. In deze aanpak zijn goed functionerende Veilig Thuis-organisaties cruciaal.

1.2 Aanleiding Programma Veilig Thuis: de basis op orde

In relatief korte tijd zijn 26 nieuwe organisaties ingericht, die veelal te kampen hebben (gehad) met een hoger dan verwachte instroom van meldingen, daardoor beperkte financiële middelen en een werkveld dat door de decentralisaties in ontwikkeling en fors in beweging was en is.

Binnen Veilig Thuis zijn medewerkers ondergebracht uit verschillende moederorganisaties, met een eigen werkwijze en cultuur. Zij moesten in nieuwe teams met een nieuwe werkwijze aan de slag, terwijl tegelijkertijd de instroom van zaken bij Veilig Thuis steeg. Onder deze moeilijke omstandigheden worden de taken van Veilig Thuis uitgevoerd.

Sinds de start van Veilig Thuis in 2015 is er veel gebeurd. De Veilig Thuis-organisaties zijn voortvarend aan de slag gegaan met de opbouw van de organisatie, de toerusting van medewerkers om hun werk goed uit te kunnen voeren, de registratie en de samenwerking met relevante partijen.

Mede naar aanleiding van het rapport van de Inspectie Jeugdzorg en de Inspectie voor de Gezondheidszorg¹ hebben gemeenten en Veilig Thuis-organisaties de wens te werken aan een verdere verbetering van de kwaliteit van Veilig Thuis-organisaties en de inbedding in de keten van jeugd, zorg en veiligheid. Ook voor de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en het Rijk is dat van belang, gelet op de cruciale positie die Veilig Thuis inneemt in de aanpak van geweld in huiselijke kring. Daarom heeft Jan-Dirk Sprokkereef van de VNG, met financiering van VWS en VenJ, de opdracht gekregen gemeenten en Veilig Thuis-organisaties te ondersteunen in de opgaven die er liggen om te komen tot *duurzame effectieve Veilig Thuis-organisaties, waarbij de tekortkomingen die door de inspecties zijn geconstateerd zijn opgeheven, zodanig dat gemeenten kunnen voldoen aan hun wettelijke verantwoordelijkheden*.

De focus ligt hierbij op de *basis op orde*. Hierbij wordt ‘basis op orde’ gedefinieerd als het voldoen aan de randvoorwaarden zoals door de inspecties in Stap 1 gesteld. Stap 1 van het toezicht van de inspecties richt zich op de thema’s (wettelijke) randvoorwaarden, veiligheid en organisatie. In hun rapporten hebben de inspecties aangegeven dat in het bijzonder de wachtlijsten en het zicht op veiligheid belangrijke aandachtspunten zijn.

In paragraaf 1.3. is beschreven hoe het programma het functioneren van de Veilig Thuis-organisaties heeft geanalyseerd. De resultaten van de inzet vanuit het programma ‘Veilig Thuis: de basis op orde’ tot september 2016 zijn beschreven in hoofdstuk 2 en 3. De resultaten van het programma wijken op punten af van de analyse die door de inspecties is gemaakt, onder andere als gevolg van voortschrijdende ontwikkelingen bij Veilig Thuis-organisaties.

Tot eind 2016 ligt de focus van Jan-Dirk Sprokkereef op het verder ondersteunen en stimuleren van gemeenten en Veilig Thuis-organisaties om de kwaliteit van dienstverlening van Veilig Thuis-organisaties naar een hoger niveau te tillen en te bestendigen. Dit sluit aan op het voornemen van de inspecties om in januari 2017 in Stap 2 van het toezicht zich te richten op de kwaliteit van het inzetten van vervolgotrajecten en de kwaliteit van het uitvoeren van onderzoeken, waaronder het voldoen aan de wettelijke termijnen. De activiteiten uit het programma die in dit kader zullen worden ondernomen zijn beschreven in hoofdstuk 4.

1.3 Aanpak tot aan september 2016

Aan de hand van reeds beschikbare informatie over de Veilig Thuis-organisaties bij de VNG, VWS en VenJ (waaronder de inspectierapporten en de verbeterplannen naar aanleiding van de inspectierapporten) zijn tot aan de zomer 2016 per Veilig Thuis-organisatie gesprekken gevoerd met (1) ambtelijke adviseurs van de verantwoordelijk wethouder, (2) vertegenwoordiger(s) van de Veilig Thuis-organisatie en (3) de verantwoordelijk wethouder (waar nodig).

¹ Onderzoek naar de kwaliteit van Veilig Thuis Stap 1 (landelijk beeld), februari 2016

Met deze gesprekken is in kaart gebracht:

- ervaren knelpunten en de oorzaken die daaraan mogelijk ten grondslag liggen
- opgaven
- belangrijkste partners in de keten die onderdeel uitmaken van het verbeterproces
- wensen ten aanzien van de inrichting van het verbeterproces

Per Veilig Thuis-organisatie is de situatie beoordeeld aan de hand van de volgende hoofdthema's:

- *Interne organisatie Veilig Thuis*
Binnen dit hoofdthema is in kaart gebracht hoe een Veilig Thuis-organisatie werkt aan de verbeterpunten die uit de toetsing van stap 1 door de inspecties zijn gekomen, met extra focus op het bestaan van eventuele wachtlijsten en hoe zicht op veiligheid is georganiseerd.
- *Visie en positionering Veilig Thuis*
Binnen dit hoofdthema is per Veilig Thuis-organisatie in kaart gebracht welke visie gemeenten in de regio hebben op de rol en positionering van Veilig Thuis ten opzichte van de lokale structuur (wijkteams), hoe de aansluiting van Veilig Thuis op de lokale structuur is georganiseerd, en of de lokale structuur passend op de visie is ingericht.
- *Bestuurskracht*
Binnen dit hoofdthema is per Veilig Thuis-organisatie in kaart gebracht welke visie gemeenten in de Veilig Thuis regio hebben op de positionering, sturing en bekostiging van Veilig Thuis.

Aan de hand van deze informatie is per Veilig Thuis-organisatie een risicoanalyse opgesteld. In de risicoanalyse is de feitelijke situatie tot aan de zomer 2016 beschreven en zijn eventuele risico's die deze situatie met zich mee brengt in kaart gebracht en besproken met wethouders en bestuurders van de betreffende Veilig Thuis-organisatie en gerapporteerd aan de opdrachtgever.

Naast bovenstaande analyse is op verzoek van de staatssecretaris van VWS geïnventariseerd wat de actuele stand van zaken is met betrekking tot de wachtlijsten bij de 26 Veilig Thuis-organisaties. Hiervoor is peildatum 31 juli 2016 gehanteerd.

De volgende drie categorieën zijn gehanteerd als het gaat om het functioneren van Veilig Thuis-organisaties:

1. Basis op orde

De Veilig Thuis-organisaties die tot deze categorie behoren hebben aangetoond te voldoen aan de gestelde randvoorwaarden. Er is sprake van een gezamenlijke bestuurlijke visie op de positionering van de Veilig Thuis-organisatie, voldoende prioritering van financiële middelen en capaciteit en van kwalitatief voldoende tactisch en operationeel management en de Veilig Thuis organisatie voldoet aan het toetsingskader Stap 1 van de inspecties.

2. Basis binnen afzienbare tijd op orde²

Tot deze categorie behoren enerzijds Veilig Thuis-organisaties die in korte tijd een (grote) inhaalslag hebben laten zien op een of meerdere van bovenstaande punten en daarmee voldoen aan de gestelde randvoorwaarden. Deze ontwikkelingen zijn echter dusdanig pril dat er een risico aanwezig is dat de vooruitgang niet voldoende beklijft. Anderzijds behoren tot deze categorie de Veilig Thuis-organisaties die op dit moment nog niet aan de gestelde randvoorwaarden voldoen maar dusdanige verbeteracties in gang hebben gezet dat de verwachting is dat dit binnen afzienbare tijd wel het geval zal zijn.³ Voor beide geldt dat onder gelijkblijvende omstandigheden er voldoende vertrouwen is dat deze Veilig Thuis-organisaties de basis op orde krijgen/houden.

3. Basis niet op orde

De Veilig Thuis-organisaties die tot deze categorie behoren voldoen op dit moment (nog) niet aan de gestelde randvoorwaarden. De verbeteracties die in gang zijn gezet leiden (nog) onvoldoende tot resultaat. Tot deze categorie kunnen ook Veilig Thuis-organisaties behoren die redelijk tot goed uit de toetsing Eerste Fase van de inspecties zijn gekomen.

In regio's waar de basis nog niet op orde is voert Jan-Dirk Sprokkereef adviesgesprekken met zowel verantwoordelijk wethouders als bestuurders van Veilig Thuis-organisaties over de opgaven en de urgentie deze aan te pakken. Dit wordt over het algemeen door zowel gemeenten als Veilig Thuis-organisaties als positief en helpend ervaren.

Naast de adviesgesprekken die Jan-Dirk Sprokkereef voert, heeft hij een zogenaamd 'buddy-systeem' geïntroduceerd. Hierbij wordt een Veilig Thuis-organisatie uit de categorie 'basis op orde' gekoppeld aan andere Veilig Thuis-organisaties om zo het wederzijdse leren te faciliteren.

Waar noodzakelijk zijn de volgende maatwerk acties ingezet:

- acties door de VNG op ambtelijk of bestuurlijk niveau
- in afstemming met de VNG, VWS en VenJ het in positie brengen van bewindspersonen vanuit hun stelselverantwoordelijkheid (inclusief inspecties).

² Onder 'binnen afzienbare tijd' wordt verstaan: voor 1 januari 2017

³ Voor 1 januari 2017

2 *Beeld functioneren Veilig Thuis-organisaties*

Bepalend voor de kwaliteit van dienstverlening die door Veilig Thuis-organisaties duurzaam kan worden geleverd, is de mate waarin gemeenten in een regio:

- in staat zijn te komen tot een gezamenlijke visie op de rol en positie van de Veilig Thuis-organisatie ten opzichte van de lokale structuur
- vervolgens in staat zijn de randvoorwaarden te creëren zodat zowel de lokale structuur als de Veilig Thuis-organisatie in staat worden gesteld om volgens die visie te werken en
- waar dat nog niet mogelijk is alternatieve oplossingen te financieren.

Onderstaande analyse beslaat alle 26 Veilig Thuis-organisaties en is gebaseerd op de informatie uit de inventarisatie die van april tot juli 2016 heeft plaatsgevonden. Deze is aangevuld met:

- de resultaten van de inventarisatie van de wachtlijsten op peildatum 31 juli 2016
- en met de resultaten in kwetsbare regio's waar het programma in de zomermaanden actief heeft geadviseerd.

In deze analyse zijn de bevindingen van de inspecties als uitgangspunt genomen, maar is ook geanticipeerd op noodzakelijke stappen voor Veilig Thuis-organisaties om te kunnen voldoen aan Stap 2 van het toezicht door de inspecties. Dit verklaart onder andere de verschillen die optreden in de categorisering van de Veilig Thuis-organisaties.

2.1 Samenvatting functioneren Veilig Thuis-organisaties

Eind juni bestond er over ongeveer driekwart (20) van de in totaal 26 Veilig Thuis-organisaties voldoende vertrouwen dat deze de basis op orde hadden of deze voor 1 januari 2017 op orde zouden hebben. Ongeveer een derde van deze regio's (7) behoort tot de categorie 'basis op orde'. De Veilig Thuis-organisaties in deze regio's bieden voldoende tot goede dienstverlening, zijn door de gemeenten in hun regio voorzien van de juiste randvoorwaarden en zijn in staat om vorm te geven aan de benodigde transformatie. Dit houdt niet in dat deze Veilig Thuis-organisaties en de gemeenten in hun verzorgingsgebied tevreden achterover kunnen leunen. Het dynamische karakter van het aantal meldingen, de doorontwikkeling van de lokale structuren en de benodigde transformatie maken dat partijen steeds moeten bewaken dat de kwaliteit van dienstverlening door Veilig Thuis op peil blijft. In 13 Veilig Thuis-organisaties (van de genoemde 20) worden de activiteiten ondernomen die noodzakelijk zijn voor zicht op veiligheid, ook als er wachtlijsten zijn. In deze regio's is sprake van een eenduidige visie, is voldoende budget beschikbaar gesteld aan de Veilig Thuis-organisatie om invulling te geven aan deze visie en wordt vanuit de gemeenten ook gestuurd op adequate

aansluiting van de lokale structuur. In een groot deel van deze regio's wordt nog invulling gegeven aan de implementatie van de visie en zijn de effecten hiervan nog pril of worden pas later in het jaar verwacht. De ontwikkelingen in deze regio's worden door het programma gemonitord en waar nodig en/of gewenst wordt advies gegeven.

Twee van de 26 Veilig Thuis-organisaties staan onder verscherpt toezicht van de inspecties. De inspecties houden zicht op de mate waarin deze organisaties de juiste stappen zetten om op de door de inspecties gestelde termijn te voldoen aan de eisen die door de inspecties zijn gesteld in het toetsingskader Stap 1. Vanuit het programma worden beide regio's geadviseerd over stappen om het verscherpt toezicht te laten beëindigen. Een oordeel over het functioneren van beide Veilig Thuis-organisaties wordt aan de inspecties gelaten.

In de overige drie à vier Veilig Thuis-organisaties was de kwaliteit eind juni dusdanig onder druk komen te staan, dat als hier niet op korte termijn de juiste randvoorwaarden zouden worden gecreëerd, deze organisaties aan de categorie 'basis niet op orde' zouden worden toegevoegd.

Inmiddels wordt in deze regio's zowel door de gemeenten als door de Veilig Thuis-organisatie stevig ingezet op het op orde krijgen van de kwaliteit van de Veilig Thuis-organisatie.

Maatregelen die zijn genomen, zijn onder andere:

- extra budget om onder andere wachtlijsten weg te werken;
- veranderingen in management om invulling te geven aan de noodzakelijke integratie en transformatie;
- voorgenomen besluit (of vergaande stappen daartoe) over de definitieve positionering van Veilig Thuis;
- visieontwikkeling op de aansluiting van Veilig Thuis op onder andere de lokale structuren.

De door de gemeenten en Veilig Thuis organisaties (voor)genomen maatregelen leiden er toe dat ook voor deze regio's het vertrouwen bestaat dat deze Veilig Thuis-organisaties de basis voor 1 januari 2017 op orde hebben en zich vanuit die basis kunnen richten op verdere ontwikkeling van de kwaliteit (Stap 2).

2.2 Wachtlijsten en zicht op veiligheid

Wachtlijsten⁴, zicht op veiligheid en de integratie van de aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld zijn de meest prangende kwesties bij de Veilig Thuis-organisaties.

Ruim twee derde van de Veilig Thuis-organisaties heeft eind juni 2016 nog te maken met enige vorm van wachtlijsten. De inventarisatie (met peildatum 31 juli 2016) die op verzoek van de staatssecretaris is gedaan laat het volgende beeld zien:

Aantal zaken waarvan de triage na 5 werkdagen niet is afgerond

⁴ De inspecties vragen met het oog op het in beeld brengen van wachtlijsten overzichten van: zaken die langer dan 5 dagen wachten op de start van de triage, zaken waarbij de doorlooptijd van het triageproces langer is dan 5 dagen, zaken die langer dan 5 dagen na binnenkomst op een wachtlijst/werkvoorraad staan voor onderzoek, zaken waarbij de onderzoekstermijn van 10 weken overschreden wordt, zaken die langer dan 5 dagen na binnenkomst op een wachtlijst/werkvoorraad staan voor overdracht naar het lokale veld, zaken waarbij het langer duurt dan 10 weken, voordat zij overgedragen zijn naar het lokale veld.

Uit de aangeleverde informatie blijkt dat er op 31 juli 2016 landelijk 455 zaken waren waarvan de triage niet na 5 werkdagen was afgerond. Bij 14 Veilig Thuis organisaties was sprake van een dergelijke wachtlijst, waarvan 5 Veilig Thuis organisaties een wachtlijst kenden van minder dan 10 zaken. Alle Veilig Thuis organisaties geven aan bij meldingen van acuut onveilige situaties direct actie te ondernemen.

Uit updates die tot 20 september jl. van Veilig Thuis-organisaties zijn ontvangen blijkt dat de genoemde wachtlijst sinds eind juli in totaal met 188 zaken is afgenomen. Het is de verwachting dat dit aantal de komende weken nog verder zal afnemen. Bij 8 Veilig Thuis-organisaties is er nu nog sprake van een wachtlijst.

Aantal zaken waarbij de onderzoekstermijn van 10 weken overschreden wordt

Op 31 juli 2016 waren er landelijk 1.358 zaken waarvan de onderzoekstermijn van 10 weken werd overschreden. Bij 20 Veilig Thuis organisaties was sprake van een dergelijke wachtlijst. Uit updates die tot 20 september jl. van Veilig Thuis-organisaties zijn ontvangen blijkt dat deze wachtlijst dalende is.

Een overschrijding van de onderzoekstermijn van 10 weken wordt mede veroorzaakt doordat onderzoeken niet meteen kunnen starten na triage. De oorzaak hiervoor kan gevonden worden in capaciteitsproblemen. Driekwart van de Veilig Thuis organisaties geeft aan hiermee te kampen te hebben. Ook hier blijkt uit updates die zijn ontvangen dat het aantal zaken waar een onderzoek niet direct kan starten dalende is.

Alle Veilig Thuis-organisaties geven aan maatregelen te hebben getroffen om de wachtlijsten op zo kort mogelijke termijn weg te werken en het ontstaan er van duurzaam te voorkomen. De tijdspanne waarin dit gerealiseerd kan worden loopt uiteen van de afgelopen zomer tot eind van het jaar.

Bewuste overschrijding van de onderzoekstermijn

Waar het in alle zaken wenselijk is dat de triage binnen 5 werkdagen kan worden afgerond, ligt dit voor de grens van 10 weken voor de onderzoekstermijn genuanceerder. Vanaf het begin van het onderzoek is een medewerker van Veilig Thuis tenslotte al aanwezig in het gezin/huishouden, beoordeelt de veiligheid en neemt waar nodig maatregelen om de veiligheid te garanderen. Vanwege de complexiteit en aard van de problematiek van sommige zaken kiezen Veilig Thuis organisaties er voor om in deze zaken de onderzoekstermijn bewust te overschrijden⁵. Het gaat dan om o.a. multi-problem gezinnen waar meerdere personen psychische problemen hebben, zaken met betrekking tot vermoedens seksueel misbruik en MDCK⁶ zaken. In deze zaken is een langere onderzoekstermijn noodzakelijk, voordat geconcludeerd kan worden of sprake is van kindermishandeling of huiselijk geweld. Ook zaken waar het ouderenmishandeling betreft vragen een andere, langdurigere, aanpak, mede gezien de nog beperkte kennis van lokale teams op dit gebied. Een bijzondere categorie is ook de 'zwangere risico ouder', het onderzoek wordt gestart op het moment dat deze wordt gemeld en wordt pas 6 weken na de geboorte van het kind afgesloten. Zeker 3 Veilig Thuis organisaties geven aan dat het grootste deel van de zaken die op deze wachtlijst staan dit soort zaken betreft.

Oorzaak wachtlijsten

Inmiddels is, mede door de interventies vanuit het Programma Veilig Thuis: de basis op orde, in elke regio sprake van een voldoende gevoel van urgentie op het duurzaam wegwerken van de wachtlijsten en op het voorkomen van het ontstaan van nieuwe wachtlijsten. De aard en omvang van de wachtlijsten van een Veilig Thuis-organisatie kan in de tijd fluctueren.

⁵ Als vuistregel kan gehanteerd worden dat dit 30% van het totaal aantal onderzoeken betreft.

⁶ Multidisciplinair Centrum Kindermishandeling

Wanneer de wachtlijsten bij Veilig Thuis-organisaties nader worden bekeken, dan kan worden gesteld dat deze worden veroorzaakt door met name:

- een sterke, niet vooraf in te schatten, toename van het aantal meldingen in relatie tot het aantal medewerkers
- het zich eigen maken van een nieuwe werkwijze in een nieuwe organisatie
- een moeizame overdracht aan een instantie die passende professionele hulp kan verlenen wanneer Veilig Thuis niet zelf verantwoordelijk is voor de noodzakelijke vervolgstappen (over het algemeen het lokale veld).

De grote toename in het aantal meldingen kan voor een aanzienlijk deel worden teruggevoerd naar het grote aantal mutaties huiselijk geweld van de nationale politie (zie voor een verdere toelichting paragraaf 3.2) en het vele werk dat met deze meldingen gemoeid is. De moeizame overdracht aan het lokale veld is een belangrijke aanleiding geweest voor het opstellen van het Kwaliteitskader Veilig Thuis: Zicht op veiligheid (zie ook paragraaf 3.1).

Veilig Thuis draagt de verantwoordelijkheid voor het zicht op veiligheid in een zaak vanaf het moment van een melding⁷. Dit betekent dat wachtlijsten ongewenst zijn en voorkomen moeten worden. Als er toch sprake van wachtlijsten is wordt het noodzakelijke zicht op veiligheid op een andere wijze vormgegeven. Dit houdt in dat van zaken die wachten een inschatting wordt gemaakt van de noodzakelijke frequentie waarmee de situatie moet worden gemonitord en de manier waarop deze monitoring plaatsvindt. Alle Veilig Thuis organisaties geven aan dat er op deze wijze zicht op veiligheid wordt gehouden op die zaken die op een wachtlijst staan.

Alle Veilig Thuis-organisaties geven aan te werken met één registratiesysteem voor alle werkzaamheden. Ook geven alle Veilig Thuis-organisaties aan de benodigde werkprocessen te hebben geïntegreerd, dan wel hiermee bezig te zijn. Ook zijn in alle Veilig Thuis-organisaties alle medewerkers opgeleid in het integraal werken of staat dit ingepland voor dit jaar. Hiermee is de beoogde transformatie nog geen feit.

De komende tijd is veel inzet en aandacht nodig voor de interne organisatie en de ontwikkeling van vakmanschap dat is afgestemd op de nieuwe vraag en de nieuwe rol van Veilig Thuis in aansluiting op de lokale structuren. In vrijwel alle Veilig Thuis-organisaties is dit een belangrijk verbeterpunt. In een derde van de Veilig Thuis-organisaties staat dit echter onder druk door de hoge werkdruk om het grote aantal meldingen te verwerken en eventuele wachtlijsten weg te werken, waardoor men onvoldoende toekomt aan de noodzakelijke organisatorische verandering. De activiteiten die in de volgende fase van het programma (vanaf de zomer 2016 tot 1 januari 2017) worden ontplooid ondersteunen Veilig Thuis-organisaties en gemeenten hierin (zie hoofdstuk 4). Eind 2016 wordt een plan van aanpak opgeleverd voor de eerste helft van 2017.

⁷ Zodra Veilig Thuis kennis heeft genomen van een spoedeisend karakter van een melding, is Veilig Thuis verantwoordelijk voor het zicht op de veiligheid en de te nemen vervolgstappen. In alle andere gevallen is Veilig Thuis verantwoordelijk voor het zicht op de veiligheid in het betrokken cliëntsysteem vanaf het moment dat de triage van de melding is afgerond. Als Veilig Thuis de triage niet binnen de termijn van vijf werkdagen heeft afgerond, dan is Veilig Thuis vanaf het moment van overschrijding van de termijn verantwoordelijk voor het zicht op de veiligheid in het cliëntsysteem – Kwaliteitskader Veilig Thuis: zicht op veiligheid

2.3 Visie en positionering Veilig Thuis

In driekwart van de regio's hebben gemeenten een gezamenlijke visie op de rol en positionering van Veilig Thuis ten opzichte van de lokale structuur (wijkteams). Nog niet in al deze regio's is de aansluiting op de lokale structuur al conform deze visie tot stand gekomen.

Tweederde van de Veilig Thuis-organisaties heeft (regionale) afspraken gemaakt over hoe de aansluiting op de lokale structuur in gemeenten vorm krijgt en wanneer en hoe casussen kunnen worden overgedragen aan de lokale teams. In een aantal regio's zijn deze afspraken nog niet regiodekkend maar worden met steeds meer gemeenten in de regio afspraken gemaakt.

Een aandachtspunt in het tot stand komen van de aansluiting van Veilig Thuis op de lokale structuur is het benodigde deskundigheidsniveau van medewerkers van de lokale structuur. In zeker vijf regio's heeft de Veilig Thuis-organisatie, naast uitbreiding van het budget om wachtlijsten weg te werken, extra budget ter beschikking gekregen om (tijdelijke) ondersteuning te bieden aan lokale teams zolang deze teams nog niet over de noodzakelijke kennis en expertise beschikken om casussen van Veilig Thuis overgedragen te krijgen.

In de overige regio's zijn afspraken over aansluiting van Veilig Thuis op het lokale veld in ontwikkeling. Dit is echter een complex proces omdat gemeenten in de regio hun lokale teams op verschillende wijze hebben ingericht. Ook was het niet voor alle gemeenten, lokale structuren en Veilig Thuis-organisaties duidelijk wanneer de verantwoordelijkheid van Veilig Thuis voor het zicht op de veiligheid in een zaak begon en eindigde en wanneer de lokale structuur geacht werd een zaak overgedragen te krijgen van Veilig Thuis. Met de ontwikkeling van het Kwaliteitskader Veilig Thuis: Zicht op veiligheid (zie paragraaf 3.1) is hier duidelijkheid in geschapen.

2.4 Bestuurskracht

Voor alle Veilig Thuis-organisaties waarvoor dit noodzakelijk wordt geacht, is door gemeenten extra budget beschikbaar gesteld om de wachtlijstproblematiek aan te pakken en verdere doorontwikkeling van de Veilig Thuis-organisatie mogelijk te maken. In zeker een derde tot de helft van de regio's is sprake van een forse uitbreiding van het budget, bedragen van meer dan 1 miljoen euro voor één Veilig Thuis-organisatie worden meermaals genoemd. Over het algemeen heeft dit extra budget voorsnog een tijdelijk karakter. In ongeveer de helft van de regio's hebben de gemeenten de Veilig Thuis-organisatie gevraagd om te komen met een reële begroting voor 2017, waarbij de verwachting is dat het tijdelijk extra toegevoegde budget een permanent karakter zal krijgen.

In ongeveer een derde van de regio's is nog geen definitieve keuze gemaakt over hoe de Veilig Thuis-organisatie duurzaam wordt vormgegeven. In deze regio's is veelal sprake van hetzij een projectorganisatie, hetzij een samenwerkingsverband. In ongeveer de helft van deze regio's is weliswaar nog geen sprake van een voorgenomen besluit over hoe dit per 1 januari 2017 wordt vormgegeven, maar zijn de contouren van dit besluit helder en eenduidig. In de andere helft van deze regio's is er nog geen zicht op een definitieve keuze. Dit draagt een (groot) risico in zich. In een aantal gevallen leidt dit namelijk tot onrust onder medewerkers of onduidelijkheid in de aansturing van medewerkers waardoor de kwaliteit van dienstverlening door Veilig Thuis onder druk kan komen te staan en de benodigde transformatie onvoldoende wordt vorm gegeven. In deze regio's brengt Jan-Dirk Sprokkereef die risico's nadrukkelijk onder de aandacht van de verantwoordelijk wethouder(s) en adviseert hij over te zetten stappen. Geconstateerd wordt dat gemeenten noodzakelijke stappen in gang zetten.

3 Aanvullende inzet

3.1 Kwaliteitskader Veilig Thuis: Zicht op veiligheid

Wanneer Veilig Thuis aan zijn wettelijke taken heeft voldaan, wordt de zaak overgedragen aan het lokale veld voor hulpverlening en ondersteuning aan het cliëntsysteem. Veilig Thuis en het lokale veld zijn in een aantal opzichten communicerende vaten. Wanneer het lokale veld niet voldoende in staat is om zaken overgedragen te krijgen van Veilig Thuis, dan ontstaan er wachtlijsten bij Veilig Thuis omdat deze de zaken niet kan overdragen, noodzakelijke hulpverlening niet wordt ingezet en het risico bestaat dat er geen zicht op veiligheid is in deze zaken. De bevindingen van de inspecties tonen dit ook aan.

Tijdens het in beeld brengen van het functioneren van Veilig Thuis-organisaties is geconstateerd dat binnen het huidige kader onduidelijkheid bestond over de aansluiting van Veilig Thuis op het lokale veld, met name over wanneer Veilig Thuis zaken kan/moet overdragen aan het lokale veld en de manier waarop. Het Programma Veilig Thuis – de basis op orde heeft in afstemming met het Netwerk Veilig Thuis⁸ daarom een Kwaliteitskader Veilig Thuis: Zicht op veiligheid opgesteld.

Het Kwaliteitskader Veilig Thuis: Zicht op veiligheid biedt een kader voor de (wettelijke) taken van de Veilig Thuis-organisaties en voldoet aan de doelen en gronden zoals gesteld in de wet. Het kwaliteitskader is vastgesteld door het Netwerk Veilig Thuis en is aangeboden aan de VNG Commissie Gezondheid en Welzijn. Hiermee heeft het kwaliteitskader de status van veldnorm en is daarmee maatgevend voor het niveau van dienstverlening dat van een Veilig Thuis-organisatie mag worden verwacht.

In het kwaliteitskader is gedefinieerd dat Veilig Thuis generieke afspraken maakt met gemeenten waarin wordt vastgelegd dat Veilig Thuis er vanuit mag gaan dat het lokale veld aan de juiste condities voldoet. Met deze afspraken is geborgd dat Veilig Thuis zaken kan overdragen wanneer bemoeienis van Veilig Thuis niet meer noodzakelijk is. Ook kunnen Veilig Thuis en gemeenten op basis van deze afspraken met elkaar in gesprek op het moment dat het lokale veld aangeeft niet over de juiste condities te beschikken of wanneer Veilig Thuis zaken te lang ‘vasthoudt’.

⁸ In het Netwerk Veilig Thuis hebben de managers en de bestuurders van de 26 Veilig Thuis netwerken zich verenigd.

In het kwaliteitskader is duidelijk gemarkeerd wanneer Veilig Thuis aan zijn wettelijke taken heeft voldaan en de zaak overdraagt aan het lokale veld. Gemeenten kunnen Veilig Thuis aanwijzen als verantwoordelijke om uit de zaak voortkomende noodzakelijke vervolgstappen uit te voeren. Dit wordt in het kwaliteitskader gemarkeerd als een bovenwettelijke taak.

Aangezien zicht op veiligheid een belangrijke graadmeter is voor de kwaliteit van dienstverlening van een Veilig Thuis-organisatie en dit voor veel Veilig Thuis-organisaties nog een aandachtspunt is, is dit thema als eerste opgepakt. Overige thema's, zoals onder andere de multidisciplinaire besluitvorming, worden daarna door het Netwerk Veilig Thuis uitgewerkt.

3.2 Verbetering aanlevering politiemutaties huiselijk geweld

Een deel van de toename van het aantal meldingen bij Veilig Thuis-organisaties kan worden toegeschreven aan het grote aantal mutaties huiselijk geweld die Veilig Thuis-organisaties van de politie krijgt toegestuurd.

De kwaliteit van deze mutaties loopt uiteen. Over de kwaliteit en volledigheid van de zorgmeldingen Jeugd door de politie bestaat over het algemeen tevredenheid. Dat is anders voor de mutaties met betrekking tot huiselijk geweld. Er zijn regio's waar die mutaties worden gefilterd op een relatie met huiselijk geweld en verrijkt met informatie die in de systemen van de politie beschikbaar is. In andere regio's vindt deze filtering echter niet of onvoldoende plaats en krijgt Veilig Thuis te maken met een aanzienlijk aantal mutaties die zij op grond van het wettelijke kader behandelt als zijnde een melding van huiselijk geweld.

Op deze manier gaat veel capaciteit van Veilig Thuis op aan het triageren van mutaties waar feitelijk geen sprake is van een vermoeden van huiselijk geweld en/of kindermishandeling. Dit is een van de oorzaken van de wachtlijsten die bij Veilig Thuis-organisaties zijn ontstaan en waarvoor gemeenten extra middelen inzetten om deze weg te werken.

In opdracht van het ministerie van VenJ worden regionale analyses gemaakt van de problemen inzake de uitwisseling van mutaties huiselijk geweld tussen de politie en Veilig Thuis-organisaties, te beginnen in de regio's waar het probleem het meest urgent is. Gekoppeld aan deze analyses worden direct en op de praktijk gerichte verbeteracties in gang gezet. De resultaten van deze verbeteracties zijn van belang bij het op orde krijgen van de basis door Veilig Thuis-organisaties.

Op basis van deze inventarisatie die samen met politie en Veilig Thuis-organisaties wordt gedaan, moet daarnaast een algehele kwaliteitsverbetering worden bereikt van de informatie die de politie inzake huiselijk geweld en kindermishandeling verstrekt aan Veilig Thuis. Op deze manier moet worden voorkomen dat Veilig Thuis een volledige triage moet doen voor meldingen door de politie waar dat niet noodzakelijk is.

Samen met het ministerie van VenJ, de Nationale Politie en het Netwerk Veilig Thuis wordt momenteel intensief overleg gevoerd over inhoud, vorm en het gewenste tempo waarin de verbeteracties tot resultaat moeten leiden.

4 Plan van aanpak tot 1 januari 2017

Onder andere door de inspanningen die in voorgaande hoofdstukken zijn beschreven is er voor gezorgd dat ongeveer een kwart van de Veilig Thuis-organisaties nu voldoet aan de randvoorwaarden die door de inspecties zijn gesteld in Stap 1 van de toetsing en dat de overige driekwart hard werkt aan en op weg is naar het voldoen aan deze randvoorwaarden per 1 januari 2017.

Het programma Veilig Thuis: de basis op orde loopt tot en met medio 2017. Het programma Veilig Thuis: de basis op orde gaat nu een volgende fase in. Hierbij staat centraal een strategie om te komen tot een duurzaam netwerk van Veilig Thuis-organisaties die permanent werken aan de eigen (en gezamenlijke) kwaliteit en effectiviteit en het eigen (gezamenlijke) lerende vermogen.

De periode tot 1 januari 2017 wordt benut om een verdere doorontwikkeling van de kwaliteit van dienstverlening door Veilig Thuis-organisaties mogelijk te maken. Onderdeel hiervan is het benutten van best practices die in Veilig Thuis-organisaties zijn ontwikkeld en het stimuleren van het onderlinge lerende vermogen van Veilig Thuis-organisaties. Hiermee bereiden deze organisaties zich meteen ook voor op de toetsing Stap 2 door de inspecties.

Hiertoe worden vanuit het programma de volgende activiteiten ontplooid:

Ondersteunen en adviseren van het Netwerk Veilig Thuis bij:

- uitbreiding van het kwaliteitskader Veilig Thuis (o.a. multidisciplinaire besluitvorming)
- gezamenlijke benchmark

Hierbij is het goed om op te merken dat het Netwerk Veilig Thuis in de afgelopen maanden zich heeft verstevigd. Ook heeft het Netwerk Veilig Thuis een eigen structuur voor ondersteuning in te richten. Hiermee wordt deze ontwikkeling verder versterkt.

Het voortzetten van maatwerk strategisch advies aan Veilig Thuis-organisaties en wethouders in die regio's waar de Veilig Thuis-organisatie de basis niet op orde heeft of waar de situatie nog kwetsbaar is. Onderdeel hiervan is de inzet van het zogenaamde 'buddy-systeem'. Hierbij wordt een sterkere Veilig Thuis-organisatie gekoppeld aan andere Veilig Thuis-organisaties om zo het wederzijdse leren te faciliteren.

Vorbereiding van de Veilig Thuis-organisaties op de toetsing Stap 2 door inspecties:

- het uitwisselen van best practices
- het organiseren van leerkringen / werksessies rondom het toetsingskader van de inspecties voor zowel managers en medewerkers van Veilig Thuis-organisaties als voor medewerkers van gemeenten
- het per Veilig Thuis-organisatie maken van een risicoanalyse. Afhankelijk van de uitgangspositie van de Veilig Thuis-organisatie (zie fase 1) wordt dit gedaan door: een schriftelijke uitvraag, telefonische interviews of werkbezoeken.
- Eventueel worden in afstemming met het Netwerk Veilig Thuis onderlinge visitaties georganiseerd.

Het toetsen van het Kwaliteitskader Veilig Thuis: Zicht op veiligheid

Het kwaliteitskader wordt bij drie Veilig Thuis-organisaties getoetst. In de selectie van deze organisaties wordt er zorg voor gedragen dat de regionale verschillen die optreden in organisatiestructuur van Veilig Thuis en in aansluiting op het lokale veld tot uitdrukking komen.

Het verbeteren van de kwaliteit van politiemutaties huiselijk geweld:

zie paragraaf 3.2.

Het bieden van maatwerk strategisch advies over het organiseren van de keten aan gemeenten en Veilig Thuis-organisaties (Veilig Thuis, lokale veld, politie, multidisciplinaire aanpak, Veiligheidshuis, Raad voor de Kinderbescherming, Gecertificeerde Instellingen, Vrouwenopvang). Een en ander aansluitend op ontwikkelingen op dit thema binnen de VNG.